

dolžnost, častniško službo opravljati pri treh jesenskih vajah v orožji.

Tudi drugi izobraženi možje, katerim se ima o času mirú zavoljo njihovega stanú podeliti odpust v najširjem obsegu, se lahko izvolijo za rezervine častnike, ako dobro dovrše skušnjo za to službo in če se kot častniki z dobrim vspehom udeležé ene jesenske vaje. Taki pa prevzamejo dolžnost, še dveh jesenskih vaj kot častnik udeležiti se.

Vsa oproščenja od vojaške službe, ktera prejšnja postava določuje v svojem 18. do 21. §., nehajo.

V rednih časih (kadar ni vojske), imajo stanoviten odpust (urlavb) dobiti: *a)* uradniki cesarski, *b)* uradniki cesarskih grajščin, uradniki javnih zalog, deželnih in okrajnih zastopov, mest in tacih srenj, katerim je izročena politiška uprava, ako je za vse te službe treba izkazati se s pričali dovršenih šol, na katerih se pravoznanstvo uči; *c)* profesorji in učitelji javnih šol in tistih, ki imajo pravico javnosti, in ljudski učitelji, ako jih je šolska oblastnija za stanovitno postavila v službo; *d)* doktorji vseh fakultet, ako so doktorstvo dosegli na avstrijskih vseučiliščih; odvetniki (advokati) in bilježniki (notarji), ki imajo diplome; *e)* javni učenci viših gimnazij, viših realk, enacih ali viših učilnic, ako se šolskimi spričali izkažejo vedenje brez graje in izvrstni red v poglavitnih šolskih predmetih, potem doktorandi in učiteljski pripravniki za gimnazije in realke; *f)* posestniki večih obrtnij in kupčij, ako bi brez njih moralo jenjati to povzetje; *g)* lastniki podedovanih kmetijstev, ako na njih redno prebivajo in sami obdelujejo svoje kmetije, ktere s svojimi pridelki lahko samostojno redé družino petih oseb, vendar pa ne donajajo pridelkov, ki prese-gajo štirikrat večé dohodke.

Taki, ki dobijo stanovitni odpust, se v prvih treh letih svoje službe vsako leto za pet tednov skličejo, da se izurijo v vojaških vajah, sicer pa le o času proteče vojske ali o času vojske.

Oni, ki imajo stanovitni odpust, ali so rezervisti, in so dovršili 3. vrsto starosti, se smejo sicer ženiti, vendar pa jim ne neha vojaška dolžnost.

Oproščenje od vojaščine z odkupilom ni pripuščeno.

Jezikoslovne preiskave.

Kaj „Windischer“ in kaj „Sloven?“ *)

Jezikoslovna črtica.

Visokoučeni Šafařík je rekel („Slov. Starož.“ I. 9), da po kritičnem jezikoslovju ni ničesa našel, kar bi mu bilo služilo za gotovo razlago prvotnega pomena: Vand, Vend, Vind, in da prepušča daljno iztražbo tega predmeta prihodnjim izpraševalcem.

Skusil sem jaz že to ime iz keltskega jezika razložiti, in sicer iz vind, albus, bel, sanskr. vinat, albus, splendens, licht, klar, weiss, rekši: da Kelti so vtegnili Slovane: Vinde, to je bele, imenovati zaradi njihovih belih oblačil, pobeljenih stanovališč, zato: Beligrad, bela Ljubljana, ali pa zaradi njihove belejšé kožne barve v razloček sosednjih uralsko-altajskih Čudov ali Finnov. Vendar, ker to ime je najstareje za poznamovanje slovanskega plemena, ker ga je tudi nosila v starodavnosti poljska kraljica —

*) Štajarski in koroški Nemci ne imenujejo Slovencev teh dežel nikoli Slovence, njihovega jezika nikoli slovenskega, ampak Windische in windische Sprache. Visokoučeni Trstenjak je v „Novicah“ že o tem govoril. Naj dodamo temu še to, kar je nedavno pisal predragemu našemu „Jezičniku.“

Vred.

Vanda, sem začel se prepričevati, da mora ime Vand, Vend, Vind biti slovanskega početka, in da jezik slovanski je moral ohraniti koreniko tega imena. Ime Vend, Vind so poznali že starogrški pisatelji. Plinij piše: Venedi, tako tudi tabula peuting. Tacit in Jordanes (enkrat) Veneti, Ptolomaj *Ὀυενέδαι*, na starorimskih denarjih: Vend — brez vezilnega vokala, Jordanes sopet: Winidae, starovisokonemšk.: Winidâ, srednjevisokonemšk.: Winde, anglosaks.: Veonadas. Že naš slavni rojak Miklošič je te misli, da ime: Sloveni, Slovani pomenja *ὁμόγλωττοι*, distincta voce praediti, sermonales: die deutlich Redenden.

Po mojih mislih tudi to pomenja ime: Vand, Vendi, Vindi.

V sansk. nahajamo: vad, loqui, govoriti, z nasalom (Stärkung der Wurzel) vand, laudare, slaviti, hvalliti. Pokrepčanje korenike ljubi tudi jezik slovenski, primeri: moka, koroški monka, sansk. laghu, levis, starosl. lengek, litevski lengvas, novosl. lehek, lahek in lohek; sansk. ahis za aghis, kača, lat. anguis anguilla, slov. ogorič, starosl. ūgorič (angorič, ongorič) itd. Tako je iz oblike: Vad mogoča oblika: Vand.

Glasnik *a* pa ne prestopa samo v sansk. v *i*, primeri: vad, loqui, vid, vociferari, temuč tudi v staronemščini, zato najdeš: Asc in Isc, Camber in Cimper (glej Grimm „Gesch. der deutschen Sprache“ II, 830), temuč tudi v latinščini, primeri sansk. agni, lat. ignis, slov. ogenj, sansk. ambhra, lat. imber, dež, — in v slovanščini, posebno v polabsko-slovanskih narečjih, v katerih najdeš: riz, riste, namesto: raz, raste. Tako je izpričana oblika: Vind, Vindi.

Vandi, Vendi, Vindi bi toraj pomenjalo: die deutlich Redenden, Slovani, Sloveni? Kje pa imaš v slovanščini koreniko vad, vand govoriti?

Codex Suprasl. ima: vaditi, *ὑποβάλλειν*, erwiedern, dictiren, eingeben, unterbrechen, *κατηγορεῖν*, etwas andeuten, aussprechen, sagen, toraj prvotni pomen govoriti, novoslov. o-vaditi, aussagen, verrathen, litevski vadinu, voco, irsk. feadheim, narro, gršk. *ἔδω*, primeri še starosl. vadliv, novosl. s-vaditi, wörteln, zanken. Vandi — Vendi, Vindi so toraj Sloveni, in ime je domače. Korenika vad, ved, vid, pokrepčana vand, vend, vind pa je izvorno gotovo pomenjala: rauschen, tönen, šumeti, zato v hrvaškem Zagorji najdemo hosto z imenom: Vindija (poročil je ime v „Glasniku“ prof. Valjavec), primeri šuma od šumeti.

Tudi v staronordskem jeziku najdeš: vid, Wald, šuma, vidôlfr, Waldwolf, valsk., kjer se pred *w* rad stavlja *g*: gwydd, Wald; zato tudi staroangleški pisatelji pogosto pišejo: Gwinidi, namesto: Winidi, Wandi, Vendi, Vindi bi toraj, kar je že tudi Kiepert mislil, vtegnilo pomenjati: prebivalce gozdnatega sveta, in res ono okrožje, v katero grško-rimski pisatelji stavljajo Vende, je bilo polno gozdov, logov in šum. Ipak tudi v tem pomenu je ime Vind slovensko, ker še se je ohranilo topično poznamovanje za gozd: Vindija. Iz prvotnih poznamovanj, šumeti, glasiti pa so se izobrazili pomeni: govoriti, primeri: govor, starosl. tumultus, poljsk gvar, strepitus, sansk.: gu, sonum edere, iz teh pa drugotni pomeni: slovétí, zato sansk. vand, laudare. primeri: starovisokonemšk. thiudan, laudare, glorificare, — getheoda, govor, sermo, Sprache.

Vandi, Vendi — Vindi — Slovani — Sloveni bi toraj tudi utegnulo pomenjati to, kar: Arja, die Ehrwürdigen, Rühmlichen, kakor ste se imenovali azijanski betvi indoevropske familie (zendska Iran — sansk. Arja), in katero ime je več arjanskih plemen iz

Azije v Evropo prineslo, kakor: Armenci — Armenak, Eranci — Iranci itd. To poznamovanje si je pridjala indoevropska (indogermanska) familija v različek kodrastih (varvara, — barbarus) mongolskoturanskih plemen (glej obširniše: „Haug: Ueber den ältesten Namen der sogenannten Indogermanen v allgemeine Monatschrift für Wissenschaft in Literatur 1854. stran 785 itd. Lassen Indische Alterthumskunde I. 6.“)

Vendar bi se jaz držal v imenih: Vand, Vend, Vind, Slovan, Sloven pomena: govoreč, „der deutlich Redende“, nasprot: Nemcu (mutus) in Vlahu (balbutiens, mlekha), kar tudi Diefenbach o imenu: deutsch trdi, rekši: deutsch, thiudisks, der vielleicht den Gegensatz zu dem slawischen in ganz Ost-europa gebräuchlichen Nemece, Stummer, bildet, indem er den deutlich-Redenden oder gar den Redenden schlechthin bedeuten kann. Freilich sind vielleicht die Deutschen eigentlich die einheimischen Leute, Volksgenossen, gentiles, von thiuda, diota, gens, aber von dem Namen des Volkes gilt der der Sprache. Der Name der Sprache dürfte demnach erst auf den Redenden übergegangen sein. (Origenes europ. str. 191.)

Ime Vende, Vinde, Windischer tedaj ni sramotno; ono pomenja to, kar Sloven, Arja, thiudisk, deutsch, den deutlich Redenden ali pa: den Rühmlichen, Edlen, Ehrwürdigen. Govorečega in sicer glasno govorečega pomenja tudi poznamovanje: German, ktero so Nemci od Keltov dobili, pri katerih korenika izrazuje pomen: clamor, strepitus, slovenski: germeti, tonare, toraj: Germani, die mit Donnerstimme redenden. — (Prim. tudi Njemec iz neteti „non capere“, „nicht fassen“).

Ime Vindo se pogosto bere v napisih kamnov v nekdanjem Noriku in v Panonii izkopanih. Tako: Bonjata, Vindonis filia. Bonjata po obliki kakor staroslov. imena: Hvalata, Milata, Svojata, Kojata, Slavata, Trebata — pomenja: Sylvia, Sylvina, Sylvestra, slovaški in lužiški: bonj, grasreiche Waldhuthung, primeri slovenske: Bonjare, Bonjače itd. Druga slovenska imena zraven Vinda in Bonjate v tem napisu so: Strito, Banius, Bateja, zmislj si na domače: Stritare, Bane, Bate, Batiče itd.“

Volitvene zadeve.

Odgovor na vprašanje.

Na nektera vprašanja: ali sprejem poslanstvo za tiste okraje Notranjskega, kjer sem bil v prvič voljen, naj služi vsem za odgovor pismo, ki sem ga razposlal volilcem teh okrajev:

„Čestiti volilci! Že enkrat počasten od Vas za poslanca v deželni zbor, ponudim se Vam zdaj, ko je deželni zbor v drugič sklican in so nove volitve izpisane, vnovič za poslanca Vašega. Ne delam Vam dolgih obljub; saj me poznate. Narod imel bo nad menoj kod dozdej vsegar svojega branitelja in potrebe Vaše svojega zagovornika. Nova izvolitev razveselila bi me pa toliko bolj, ker bila bi mi tolažilna zaupnica, da se čestiti volilci moji popolnoma vjemajo z mojim dozdanjim delovanjem. Z Bogom!“

V Ljubljani 12. januarja 1867.

Dr. E. H. Costa.

Častitim gospodom volilcem glavnega mesta ljubljanskega.

S cesarskim patentom od 2. januarja t. l. so razpuščeni deželni zbori in nemudoma imajo pričeti se nove volitve za te zборе.

Predno se prično nove te volitve, ponujam se svo-

jim somestnjanom za poslanca kranjskega deželnega zbora v istem volitnem okraji, ki me je že pred 10. leti počastil s tem, da me je izvolil za svojega meščana.

Svojega preteklega življenja ne stavim pred oči, saj bi gospodom volilcem vtegnilo znano biti. Nočem sam sebe povzdigovati, vendar pa smem reči, da sem si med tem, ko me ni bilo v domovini, vedno prizadeval, vrednega se skazati omenjene časti; — da sem jasen pogled in gorko srcé ohranil za blagor in potrebe svoje domovine in da imam željo, male svoje moči po svojem znanji in po svoji vesti obračati svoji domovini na korist. Po katerem načinu, po katerem poti da želim koristiti svoji domovini, to hočem povedati z malo besedami; politično moje načelo je kratko, vendar določno in jasno.

Vsi smo — Avstrijani! Vsi hočemo zedinjeno, močno, čislano Avstrijo. Jednota med različnimi rodovi našega cesarstva — to je glavna pogoja, da se obdrži naša država; na to jednoto delati, je dolžnost vsacega poštenega ljudskega zastopnika.

Jednota v celoti pa ne nasprotuje različnosti v posamnih delih; marveč se utrjuje in krepča, ako se različni narodi države naše po avtonomni poti razvijajo po različnosti svojih rodov, po svojih šegah in navadah, po svojih potrebah in zgodovinskem razvitku. Avtonomne dežele se v federalizmu zvežejo v močno in krepko jednoto, ako jej je podlaga vzajemna pravica, popolna ravnopravnost v javnem življenju, v šoli in v uradni. Kakor Nemece, Magjar ne bode nikdar pozabil, da je Nemece, Magjar, prav tako Slovenec ne sme nikdar zabiti, da je Slovenec, da je dolžan zvesto in določno delati za národno omiko in izobraževanje svojih bratov. V državi ne sme noben narod imeti nobenih predpravil; enake dolžnosti — enake pravice. Kakor drugi narodi avstrijski, tako imamo tudi mi Slovenci ne le pravico, ampak tudi dolžnost, zahtevati popolno enakopravnost. Pravica, ktero zahtevamo pa tudi drugim pripoznavamo, je temelj politični in državljanski svobodi, po kateri hrepenimo.

Razun velicih državnih vprašanj je še mnogo drugih važnih, ki se morajo domovini na srečo rešiti. Jaz menim, da poznam želje in potrebe svoje domovine, ne zdi se mi pa treba, o vsaki posebej govoriti; omenjam le nekterih: treba je pravičnejše razdeliti in znižati davke, pogoditi se zastran pridržanega deželnega premoženja, na višo stopnjo spraviti obrtnost, občila in kreditne razmere, ki potrebujejo silne pomoči.

Kar premore zadostno poznanje duševnih in materialnih razmer, kar premore poštena trdna volja, kar premore določnost in stanovitnost, to si bodem s pomočjo Božjo in v družbi s svojimi političnimi in osebnimi prijatelji prizadeval kranjski deželi na korist pričeti ali dovršiti, ako me volilci glavnega ljubljanskega mesta počasté s svojim zaupanjem ter me za svojega zastopnika izvolijo v kranjski deželni zbor.

Na Dunaji 7. januarja 1867.

Dr. V. F. Klun,

profesor na Dunaji in ljubljanski meščan.

Slovensko slovstvo.

* *Slovenci, kaj čemo?* — Tako se imenuje izvrstna knjiga, ki je ravnokar zagledala beli dan. Spisal jo je dr. Vošnjak Jožef v Slovenski Bistrici in jo posvečil svojim slovenskim rojakom na spodnjem Štajarji. Obsega pa ta knjiga sledeče točke: I. Kaj čemo? 1. Narodno ravnopravnost. A. Ravnopravnost slovenskega jezika v šolah. B. Ravnopravnost slovenskega